

Friederike Mayröckerová
Rekviem
za Ernsta Jandla

EDICESOU
ČASNĚČES
KÉPOEZIE

Edice současné české poezie

Šéfredaktor Marek Stášek

Redaktoři:

Dana Horáková, Pavel Mervart, Jan Placák,

Jiří Suchý, Ivan Wernisch

Copyright:

© Friederike Mayröckerová, 2006

© Translation Bohumila Grögerová, 2006

© Illustrations Milošlav Žáček, 2006

© Nakladatelství Pavel Mervart, Červený Kostelec 2006

ISBN 80-86818-29-2

**Parafraze na 1 báseň
Ernsta Jandla**

(»v kuchyni mě zima moří
matka je na pravdě boží
dávno dávno už je po ní
je mi zima jako koni« EJ)

v kuchyni jsme my dva spolu
prázdný hrnec hlad nám plaší
oknem díváme se dolů
v hlavě 1 báseň straší

6. 6. 2000

»nechci se už pást«

Rekviem za Ernsta Jandla

»tentokrát zašel příliš daleko«, Adolf Muschg. »Ale vždycky se zas znovu vrátí, spolehni se, a bude stále stejně náročný.«

A větší bezvětrí než včera ve vybledlém chladu a na pokračující chladu ono narůstající bezvětrí, *musí to být totiž to příbližnější* atd.

V přívalech lijáků po Medardu .. kdy jsem již 1x vkročila do noci, víckrát jsem tehdy vkročila do noci, léta jsem to v představách předem prožívala, viděla jsem ho bez života v koutě pokoje na lůžku, po špičkách jsem přistoupila k jeho posteli a naslouchala, zda dýchá. Když tvá duše krvácí, říká Elke Erbová, jak bys nenašla slova, říká Elke Erbová, mezi Mongolskem, melancholií, monochromií a zelenými mimojducími, copak on ti neposílá houf přátelských duší, aby se kolem tebe semkly, myslím tím, aby tě v půlkruhu držely za ruce, říká Elke Erbová, nic však není jako on ! říkám já, tajná slova, naše tajná slova, říkám já. Zpočátku úplně NA DNĚ, říká Elke Erbová, tam musíš začít, úplně NA DNĚ, jsi SIROTA, tak je tomu v jeho pochybách, v jeho včelaření .. ach, znovu vystoupit na horu, říká Elke Erbová, viděl, žes vkročila do noci, že to nevedlo k ničemu : jak ti to mám přičarovat, říká Elke Erbová, žalostná je

smrt, hanebná je smrt – jen samé ohavnosti – to je smrt, zločinná ničitelka je smrt, musíš se znovu učít číst, nejen učít se žít, ale učít se číst : tato záhadná schopnost číst, aby právě přečtená řádka nesklouzla do fantazie, myslím tím haraburdí stop, tu vzácnou kulisu pozornosti, která mne ovládá. Aby se závěsy sotva hnuly, větve krvácely, zatímco kos z plna hrdla .. Viděla jsem, slyšela, jak hlas ptáka v jakémsi LHOŠTEJNÉM keři ZANIKÁ, protože jsem už pro něj neměla oči, samé LHOŠTEJNÉ keře a větve a roští a LHOŠTEJNÉ otvírají ústa kolemjdoucí a LHOŠTEJNÉ hovoří přátelé a LHOŠTEJNÝ je mi cvrkot Všehomíra – všecko LHOŠTEJNÉ, neměla jsem oči ani uši pro věc, slovo či obraz ani pro keř, knihu či květinu, a pak ty rozpaky ostatních, kteří mne chtěli utěšovat, říkám jim, že *trpím ale roztěkaně*, atd.

Pak se hnuly větve, pak osel, žalostný nářek osla, má ručka ho drbe za uchem. Ve střešním okně se vznáší a klouže letadlo za letadlem : vždycky se tam díval a počítal je, jak v střešním okně křižovala nebesa .. *a já neměhlo, ach já neměhlo* prašším konvicí o stůl a křičím NE NE! (vánek hájem věje), kdosi mi po telefonu říká, představte si, vznášel jsem se v háji ptačího zobu, prodíral jsem se hájem ptačího zobu a to vám byla jiná vůně, patrně Merano. Vůně Merana, vůně háje ptačího zobu v Meranu, jen si to představte.

Je to jeho nebo mé libido, když nahá kreolka do jeho sna / když vstoupila do jeho sna a on jen v pyžamovém kabátku – já se ho nechtěla ptát, k čemu došlo, vždyť ona odcházela se 2 šrámy / škrábanci na snědé pleti, s 1 jízvou na snědé tváři, atd., nebo řekl KDYPAK UDĚLÁME DÍRU DO NEBE ?, řekla mi : hluboký vztah, hluboký vztah k němu, a já semkla rty, vlhkými šátky je zakrývala, oběma rukama si je držela, vždyť jsem se chtěla ještě zeptat : o čem jste mluvili, co ti povídal, co jsem zanedbala, přeslechla, co přede mnou tajil, o čem se mnou mlčel .. do *Dukátové růže* sjet na saních, dovírat, doplachtit, sklouznout do misky s mlékem, slizet a všecko to tam, promarněno. Ztráta, říká, ztráta tak blízkého člověka, PARTNERA a MILENCE je cosi naprosto zdrcujícího, ale snad člověk může s tím MILENCEM a MILÁČKEM hovořit dál, totiž vést rozhovor a snad smí i čekat odpověď. Tě kdysi tak bouřlivé aury, vidíte. Teď se koktá, zaklínají se nebesa, a v nedohlednu.

Ach, jak jsi listoval v kalendáři, jak pozorně, atd. A já přiju domů, říkám, a ty tam nebudeš, říkám, a vejdu do tvého pokoje a dotknu se tvého polštáře a budu se dívat na tvé boty v poličkách a na tvé obleky a tvou kapucu, brýle a švýcarský nůž. Výstřední Francis Bacon, citronová vě žlutý úplně *výbledlý žlutásek, citronová past, citronáda,* citronově zbarvený ovázaný uzel svalů a končetin, klou-

bů, usmívá se z barevného plakátu, slavné události. Snad moře za deště slzavé obydílí před deštěm .. stiskl mi ruku / *ty tisíc mil a chvíl daleko od moře (Merano), zas Merano, měli bychom tam znova, měli bychom tam zas znova zajet, ptá se. Merano nebo Grado, říká, jsou nádraží k pláči / hrubé zvětšeniny černobílých fotografií, které dělal v automatu na nádraží. Ptáte-li se ho, JAK SE DARÍ, řekne : *nic moc : že se nemůže hýbat ani nevádí. Jsem TEN KDO VRŮSTÁ, jsem TEN KDO VROSTL, snad sněžilo či poprchávalo, je začátek července.**

Je to pláž, objetí, podobné to mám s túňkou fialek, ten botanický koutek, myslím větev i tělo, *že bys chtěla objímat starý plášť, který se chystá k odchodu.* Přemalovat hlas jeho hlas .. ty má krvinko ty má nebohá divoká krvinko až proud až obrovské množství krve odnese duši : tak nespoutané : tak strhující. Tak nespoutané neúprosné i s VLASEM PTAČÍHO ZOBU – ach vy byste se měla vypravít někam k řece, říká hlas v telefonu, zmínilo by to vaše trápení, říká hlas, vždyť řeka, myslím tím, že řeka je odnese, měla byste usednout na břeh a nechat svůj žal odplývat, jen se dívat, jak ho něžné vlny odnášejí, vlna za vlnou .. ano, říkám, tehdy ten proud protékal městečkem, nespoutaný a strhující, stáli jsme opření o zábradlí, nebo se přes zábradlí skláněli, nebo jsme seděli vzadu na lavičce, lokty opřené o kolená, hlavy v dlaních a pozorovali vodu, atd., jak se klikatí

a drželi se za ruce. Strhuje mne, že jsem tak nespoutaná jako ten proud a nechávám se unášet, odplouvám s vlnami *barvy trnek*, ticho šumění ticha, zatímco jsme seděli na břehu a drželi se za ruce .. tak se to zřejmě dělá, mluví o člunu převráceném a zaparkovaném na písku, veslo se zkrátá přes něj položí dřív, než se někam schová, atd.

Když jsi vešla, říká, osnilo mne světlo, říká, viděl jsem 1 malé bíle oblečené děvčátko, jak tiše po špičkách vystupuje z *lázeňské kabiny*. Ach té hvězdné slávy, za zvuků Pucciniho Madame Butterfly seděli jsme v kavárně naproti sobě, jeho ruka na stole jak jedlová větev jeho dech na druhém konci stolu – prolévala jsem slzy stopy lásky na naší cestě, odkapal odplynul čas života a já se náhle probouzím z bledých snů vidím ho před sebou zářícího : ještě žijeme ještě spolu hovoříme, ještě si hledíme do očí, ještě jsme tady, občas mlčenliví, blažené mlčenliví, zaměstnání svými myšlenkami, nesnáze, zvědavostí i zmatkem, ti cho totiž TĚKÁ, slavíčí pahorek v mé lebce *jako by vzlykal*, co je to za túňku a kapku a hejno, VYSCHLO nejsladší oko, a v *polosnu o berlích Moskvou*, nehovořil, jen překotně žvanil. Říká : *rád bychom vám .. vaše vytoužená přání .. tiše tiše jen ho neprobudit, takový je můj rukopis, u jeho hrobu jsem měla pocit, že ho musím vyhrabat, Gladis telefonovala z pouště, říká, ze všech stran nakukuje do okna kvítí slunce, z východu, z jihu a neobvykle šikmo.*

Došlo k deformaci, Samuel Beckett, obtřízný a nebezpečný, nejsme jen po včerejšku unavenější, jsme jiní, nejsme, co jsme byli před osudným včerejškem. Je to takové NEŠTĚSTÍ, je to NEŠTĚSTÍ, křičím, praštím konvici o stůl, křičím NE NE, celý byl úplně běžový celý byl úplně běžový.

Vyplakat se do neuklizeného pyžama, divoká útěcha, proplakat se do jeho nočního prádla na jeho posteli, atd.

Takový 1 zoubek snad s jeho zoubkem snad, zatímco jeho hlava je stočena trochu doleva takový 1 zoubek snad : zakousl se do horního rtu, to už byl bez života pod plachtou, jeho přísny mozek, ten šeptající génus, vlastní DŮSTOJNOST do skleněného bažanta až to harašilo jak sací papír, místo krve tryská z prstu cosi bílého. Il pleut il pleut – dávno stráveny četné NOĚL, odervali mi ho, ještě jsme si mohli poslechnout THERMOPYLY, ach synu cesty, popadla mne silná vášeň citovat, říkám, Mario píše : existuje je požadavek každodenního tvůrčího procesu, který začíná okamžikem zrození slábnout, zmirá, aby ustoupil jiné nové poloze nekonečného okamžiku, až se člověk buď zblázní, nebo dosáhne blaženosti. Takový rozlámaný rozbitý styl, atd.

Ach ztropím v koupelně spoušť, říkám, GLADIS TELEFONOVALA Z POUŠTĚ, tvé ruky už jsem se nedotkla, tvé ruky tvých úst tvých očí, tvé rty lehce pomazané, lehce vchlí-

pené rty, horní ret zatímco hlava je pootočena doleva trochu doleva bez života pod plachtou, ach, nechci se už pást nechci už žít, nechci už číst, nechci se už pást, zvedám závoru, slyším tvůj zvucný hlas HALÓ! HALÓ!, a svůj hlas, jenž uklidňuje tvou obavu, že se dovnitř vkradl kdosi cizí. Uprostřed jako 1 světec v tmách a MILOSRDNÉ BEZVĚDOMÍ, mnoho španělských, francouzských batohů, je neděle jako v zrcadle, v zahradním hostinci mu A. měřil sinusový rytmus, 1 metronom, řekl A. tiká jako metronom, počínaje tím dnem je hlava jedinečná, atd. Rozumím řeči, jen když mi ji slabikují, jinak ne, tak daleko to se mnou došlo, a jednou nobou jsem v hrobě : Johann Sebastian Bach. Mluvení funění mne tak rozptyluje, sedí tu uprostřed 1 pes nebo huňatá psí hlava, smeták, copak já vím, smetákem a koštětem a metlou, myslím tím vymést pohrabáčem světlo z okna, tak daleko to se mnou, s námi došlo, jsem ubožák, hned nato mezi povadlým javorovým listím rozestým teď uprostřed léta po asfaltovaných cestách, šlápoty na mé tváři i na těle, uccelli uccellini, ptáčkové, l'intelligenza della mano : ohrady koně : což se mi teď ruka paže zkrátila? 1 paže jedna ruka je vždycky kratší než druhá ruka druhá paže, co se to stalo, že musím stáhnout rukáv abych zakryla zápěstí, zdali je tak zkrácena má ruka, aby nemohla vykoupat? hovoří Pán, zastřu nebesa temnotou, hovoří Pán a svou pokývku učiním pytletem, skočím do své-

ho pytle ó Pane, křičím, zašitá ve svém pytlí, bez útěchy
beze slova i odpuštění.

Žijíš jak v horečce, jedna kytice za druhou ó Pane Ježíši co
bychom si teď spolu řekli, tolik dní po jeho odchodu, co
ty naše rozhovory, mlčeli bychom snad, o čem by hovo-
řili, s čím by se mi svěřoval, jen slovo povzdech či zvučně
více hlasy, mluvil by ke mně patrně více hlasy, mnoha
hlasy mnohohlasým chórem, není úniku před hodinami
dne, Samuel Beckett, ó Pane Ježíši, musím do koupelny
s konečnou platností ničit : VHODIT DO VANY FÉN!
A DOST! Musím do pouště, *Gladiš telefonovala z pouště*,
byl celý zarostlý, kdosi šeptal napovídal nám při rozho-
voru, nosovala jsem tu čepici à la paštika když se mi
o něm zdávalo, *snové zážitky ječné společnosti na pobřeží*,
vzdušný pokoj bylo chladno, vzdušný pokoj, kde jsme
sedávali na dřevěných lavicích bez opěradel. Ve snu jsem
mu vykala, řekla jsem SNAD JEN SLABÁ CHVILKA,
to jsem mu řekla, představte si, hodila jsem prosíva-
nou deku na květináč, vždyť mi bylo všechno JEDNO,
náhodou jsem zapnula rádio a slyšela Váš hlas, dro-
bounké perličky na jeho tváři po celém těle, a já
jančím, celý život *jančím*, později na schodech 1 zvadlý
řífkový list. Pocit že sedíme v jakémsi *károváném lese*,
potom však se ten les smísil s jiným lesem na místě,
kde jsme kdysi byli.

Ach, jak musí být jeho nehty už přerostlé nebo zbarvené
či snad odpadly, jak bledé má ruce, jak dlouhé vlasy.
Horní ret *zapošitý* maličko zapošíť trýznivě zapošíť,
pod plachtou, ten zoubek zoubček, jen tak bez života le-
žel pod plachtou, ten zoubek zoubček horní ret ma-
lounko zapadlý, jen docela málo, hlava natočená doleva,
stočený JAKO LUSK, jako by spal, podchlazená košile.

Takové stíny lásky, místo velikonočního mazance vy-
zvrátil Otce Syna i Ducha svatého, snědl Syna a Ducha
svatého, Otce nechal na talíři. Taková střídmost, ach ne,
říká, na to jsme příliš staří, atd. Vytáhne svou šalmaj
a začne hrát.

Budeš pak na mobilu k dosažení, říká, až to dojde tak da-
leko. *Mám vlastně jen samomluvu*.

3.1., 95 kilo. Jsem nahoře, píšu na cedulku a kladu ji ved-
le jeho postele.

To ještě zažil / to už nezažil.

Zobe do horního rtu : zobající zoubek .. *to byl můj oblá-
ček a na něm pracuji, šeptá*.

červenec 2000

K básni :

***in der küche ist es kalt
(v kuchyni mě zima moří)***

Báseň zimní / báseň z konce času / báseň k prolévání
slz / báseň / chtělo by se ji obejmout, vždyt vyjevuje
všechno zoufalství, všechn žal nad tím, že Bůh opustil
tento svět.

Reálné pozadí : je zima, zima 88. Stojím v nevytopené
a nevytopitelné na sever obrácené kuchyni v bytě Ernsta
Jandla.

Hrabali jsme se v zásuvkách stolku pod psacím strojem,
které byly přečpané a přetékalý poznámkami, hledali a tří-
dili rukopisy (»makulaturu«), které by se mohly hodit do
jeho nové sbírky »idylly« / vřící se bibliografie / v těch
zásuvkách se nashromáždily noticky, rukou psané po-
známky, fragmenty, nehotové náčrty, pár rádků, často jen
jediné slovo zapsané v noci či za pozdního odpoledne,
mnohdy i pro autora nečitelné, zlomky, jejichž souvislosti
s jinými pracemi se už nedalo zjistit. Bezstarostně, nezbale
se tu hromadí papíry, které sem vhodil, pohrdaje sám se-
bou, drásaje se či s lhostejností. List za listem, zásuvky se
zpěčují dalším hromaděním, dřív, ještě před pár lety byla
každá hotová báseň vložena do desek, teď to vše pisatel cí-
tí jen jako odpad, který by bylo nejlíp někam zakopat.

Vytahuji list za listem, vše jsou to rukou psané, nejčastěji tužkou nahozené řádky, začátky básní, pak zas dokončené verše v několika verzích, přepsané na stroji. Dlouhá odpoledne, vlastní celou zimu 88, jsme se zabývali tím, že jsme ty písemnosti prohlíželi, hodnotili, konzervovali. Pak jsem jednoho dne narazila na tužkou psané řádky :

in der küche ist es kalt

(v kuchyni je chladno

ist jetzt strenger winter halt

je teď holt tuhá zima

mütterchen steht nicht am herd

maminka nestojí u sporáku

und mich fröstelt wie ein pferd

a mě mrazí jako koně *)

matně si vzpomínám : poslední verš zněl asi poněkud jinak, existovala tedy nutně předchozí verze.

Ten poslední verš svědčí o nejhlubší opuštěnosti, osamění, vykořenní, je to pokus najít útěchu v identifikaci s nýmým tvorem – s drožkářskou herkou, která stojí se svěšenou hlavou za zimního chladu hodiny na stejném

*) *dostovný překlad*

místě, bez obsluhy, bez péče, a čeká, až ji člověk pobídne do klusu – to rve srdce.

Předchozí znění posledního verše mi vypadlo z hlavy, ani Ernst Jandl si je nepřipomněl, zřejmě už není k nalezení.

Sedáme si s tím listem papíru proti sobě k nízkému stolu a přemýšlíme, jak tuto poslední řádku formulovat precizněji, až konečně Jandl nalezne vpředu uvedené konečné znění. –

Má pětáosmdesátiletá matka denně vaří pro sebe a svou šestašedesátiletou dceru, tedy pro mne, ve své studené kuchyni oběd. Když k ní kolem druhé přicházívám, vídím, že se s námahou drží na nohou a opírá se o sporák. Denně, když ji tak vidím, myslím na ten verš : maminka nestojí u sporáku .. a že k tomu jednou dojde, možná v blízké budoucnosti. Pak už nebude stát u sporáku, už tu najednou nebude, bude ležet natažená, bledé ruce zkrfžené na prsou, kde už ji neuvidím, odkud už mne neuvídí, kam už nedosáhnu, odkud už nedosáhne.

Ten řádek: mütterchen steht nicht am herd : vyjadřuje prokletou a ponižující pomíjivost a konečnost našeho života, maminka nestojí u sporáku – kam odešla. Až do konce plnila svůj úkol, konala svou povinnost.

Sporák : ano, to je ten malý bubínek, díky němuž nás zachránila v nejhorších válečných zimách, hřál málo, jen

několik hodin, vařivala na něm jednoduchá jídla, snad
chlebovou polévku a šťouchané brambory.

Tato báseň, malé mistrovské dílko mně blízkého básníka,
které vzniklo v prudkém návalu deprese, patří k mým
nejmilejším básním.

prosinec 1990

poupata růží ve vánku a Atterské jezero

hromada u jezera hromada růží u jezera :
(ne 1 jediný růžový keř / a přesto :

hromada růží u jezera !)

trocha stoupání a otupělost, slunce

nebe jen na pobřeží

třpytí a blyskotá se voda

při náplavě (žne) a plachetnice v tvé ruce,

svírám totiž tvou ruku oslňující

ruku a oko u čistě prostřeného stolu v hostinci,

přemítám : bez prstů za-

střešené nadmíru stinné náměstí o polednách, atd.,

chtěla jsem

náhle jsem chtěla ukousnout cíp

kapesníku

jímž jsem ti střelala z čela

pot po namáhavé chůzi

nahoře dům dost podivný DŮM KERAMIKY

zdá se mi DŮM KERAMIKY

ale jsou tam patrně růže nůž

talíř oba

šálky / o všecko se muselo poprosit

viď

schody se ztrácely v písku před budovou

(upír ?)

děcko cizokrajné hospodyně

trošinku ach

já nevím, byla jsem k němu přece vlídná

ale stálo tu jako mrak, nevidím už

zřetelně, jen obrysy,

mučí to srdce, proč asi ? tajemství

tohoto

léta, pláču, třpyt je pryč

ve vzpomínce zbývá

potemnělý obraz

pro Ernsta Jandla

11. - 14. 10. 2000

nebo Vermont, Ernstu Jandlovi

uděl požehnaní : slzy na okenním skle
tíše dopadající krůpěje na nůž
a plech

nádobí a paroží, milostivé a
milosrdně

den. Konečně kleslo UTONULO slunce
ve výsostrném

moři sklánějících se nebes,
v proudech oblak

dokořán .. měla jsem vyběhnout bez šatů bez bot
nechat se promáčet tou

SVĚCENOU VODOU

která mne poklepává a něžně hladí namísto

milence : vidím ho zemřelého, jsem vydaná všanc,
zpuchřelý trám

mé tělo –

cíp a cípek onoho světa :

nikdy víc nikdy už tě neuvidím

3. / 4. 10. 2000

»the days of wine and roses«,
Ernstu Jandlovi

že je to 1 srdce 1 domov, nějaké doma, říkám Leovi N., tak nepřikrášlený toužebný, říkám Leovi N., toužím po vás, říkám, bolí mne srdce, vyndala jsem jeho trenýrky, říkám Leovi N., a natáhla si je, i má matka nosila náramkové hodinky a pečetní prsten mého zemřelého otce až do své smrti, říkám Leovi N., vždycky měl v domečku, kde komponoval, připravené 1 vejce, natvrdo uvařené vejce, taky 2 nebo 3 plody kiwi, atd., říkám Leovi N., ne- musíte opravdu nic chystat, až k vám přijdu, stýská se mi po tobě a po Erně, říkám Leovi N., *co lehkonohe laně chvalme Páňa*, ani nevím jak, jakto že svěží, jakto že sněží ty bílé růže letos v červenci letos v srpnu totiž ten celý zasněžený červenec, říkám Leovi N., v noci, než vypukla bouře, navštívila mne obrovská zelená kobylka, cosi vědouceho či běloskvoucího nebo marcipán v koutku oka mhouřím-li oko když se líčím nebo mu říkám MÁŠ V OKU COSI BÍLÉHO, načež on *kapesníkem*, představ si, říkám Leovi N., tím sněhobílým *kapesníkem*, který neustále nosil u sebe, *si čistil* koutek oka a přitom se neustále vyptával JE TO PRYČ, JE TO UŽ PRYČ, načež já řekla ANO, UŽ JE TO V POŘÁDKU, i když tam ještě zbylo pár

stop, atd., nebo jak jsem *bez myšlenky bez pocitu* na peroně / na balkoně lékařova domu chci říct jak ta baculatá spisovatelka v květované haleně nám šla po silnici s náručí dokořán vstříc a vedla nás do svého domu, říkám Leovi N., k svačině, mezi křovinami, dolů, lesním svahem, zatímco na zpáteční cestě o pár hodin později, říkám Leovi N., nás potkal na pasece 1 jeho vzdálený příbuzný, setkání spíš stísňující než příjemné, později jsem se ho zeptala NAČ PŘÁVĚ MYSLÍŠ, a on říká NEMYSLÍM NA NIC, OPRAVDU VŮBEC NA NIC, někde jinde ona, nevlátní matka, jeho macecha, říkám Leovi N., byla to modrá zástěra, myslím : modrá květina v zahradě mezi větvemi, denně jsme dopoledne chodívali okolo a mávali li na ni, ale nikdy jsme ji nenašli, všechny došlé knihy jsem teď *proletěla jak v omámení*, nechala se unášet, říkám, 9. června, říkám Leovi N., řekl : ztratil jsem vědomí, vzdal jsem to, ještě mi nasadili hadičky, volal jsem tě, ale asi jsem ani nehlesl, nebylas tu nebo jsi nepřišla, byl jsem moc osamělý .. jsi pro mne vším, napsal mi 8. ledna 98 jako věnování do vydaného souboru svého díla, říkám Leovi N., myslela jsem, že na podlaže v kuchyni jsou střepekky skla ale bylo to rozlité mléko, loužičky rozlitého mléka, polotovary, zaklínání, rozlité mléko na sporáku ve tvaru srdce, *ano*, říkám, říkám Leovi N., *srdce může puknout, to je anatomie*, jak to bylo s tou tuž-

kou, říkám B., proč ráno v den své smrti nakreslil do notýsky tužku, říkám B., vždyť na stolku u jeho postele leželo dost propisovaček, písátka Ducha svatého prodlévající dole nad strastmi Jobovými než při blahorečení Šalamounově, říkám B., říkám Leovi N., je už teď opravdu na onom světě, je už teď opravdu v nebi, v němž ty například věříš, přechod na onen svět, říká Leo N., se popíše jako průchod vodopádem a sup proletí sluncem, šla jsem do jeho pokoje, přistoupila k prázdné posteli a říkám mu *dnes je mi líp*, ale v duchu : UŽ POSTRÁDÁM nádeji k životu, ve 3 hodiny ráno mě napadá slovo *Arrezzo*, představ si, tvůj nejlepší přítel nepřišel na pohřeb, říkám mu, tentokrát jsem dlouho přemýšlela, jak se dostanu do obchodu se *záratovníckými potřebami*, do *Reisnerovy ulice*, byla jsem tam 100 x, říkám Leovi N., *za svítání chci vždycky umřít, nebo kříž z vrbového proutí*, v sobotu, kdy nechodí pošta, přchám v zoufalství z domu, atd., Bataille píše, smrt je to nejstrašnější, co nás může potkat, říkám Leovi N., 1 x vběhnout do tvé fantazie, říkám mu, říkám Leovi N., pak nechť mi sliny kanou do spisů i poznámek, je to tím, že mám potřebu všechno vyplivnout, sebe samu i všechno, všechno ostatní, křičím, plivanec do odpadkového koše, plival do koše plného zmuchlaných papírů, malíčký plivanec do odpadkového koše, šaty k poplívání, *pak zas dál bafal*, Anna mi posílá sešitek s černými sně-

hových vložkami / perlami, řinou se po papíře jak černé slzy, zdálo se mi : podlaha je rezatá rudými květy *a brali si na paškál pivovar, soucít jazyka*, říkám mu, a pak, naproti AKADEMII nás ještě vlekli do vestibulu hotelu SOFTEL, jeho slabost, která padla i na mne, říkám Leovi N., mne tak *vyčerpala*, nesla jsem ho pak na rukou, v náručí památkami, arkádami (v Meranu) atd., snad jsem si měl nechat udělit poslední pomazání, říká, když jsem v mátohách přicházel, spatřil jsem *cukrovinku* cukrárnu, doufám, že se na onen svět *dolajdám*, bylo tu vlastně jiné slovo, říkám, *dopajdám*, za 100 let to tu bude vypadat úplně jinak, na onen svět se *dopajdat*, atd., kdypak viděl naposledy svatoštěpánský chrám, kdy jsme byli naposled na Svatoštěpánském náměstí, SUBDATUM, *miláček a májové poupe*, atd., jsem zoufalá, říkám mu, díváš se mi přes rameno, co mám jíst, kam se mám jít najíst, sen : břeh s vyschlými neckami, sen : viděla jsem káru s močálově zeleným dobytčetem, atd., na tom rozkládacím proleželem kanapi / s podhlavníky a podpěradly *ozdobné válečky* po obou stranách nábytku – ležel svlečený, bylo parné léto, s bílou lesknoucí se pleť, napůl na levém boku, nohy půvabně slabě pokrčené, takže se mezi stehny stříbřilo potem pohlaví *ponořen v snách*, atd., říkám Leovi N., na prstě měl kapičku malinové šťávy brýle mu sklouzly, zdá se mi, že se vzpřímil kopyto podkova a pozdvihl paži,

amforu lebky. Dřív, mnohem dřív a všechno se muselo očistit *pes chodec*, copak vím, co všechno už je to tam, jeho lehká netečnost se kryla s mou lehkou netečností, báječné srozumění, *nebyla jsem žhavá, dnes jsem nebyla dost žhavá do psaní*, říká Leovi N., je počasi kdy člověk jedná jako smyslů zbavený, držíme se písma, vždyť jinou oporu nemáme, píše Thomas Kling, po našem telefonním rozhovoru jsem sáhla po „Graves of honour at the Central Cemetery in Vienna“ a hledala, kde teď leží .. mazlíček na terase *povlává ve větru nebo fímí*, říká Leovi N., a Giuseppe Zigaina volá z Udine, a já vidím toho čerňobílého teriéra dole u domovního schodiště, jakéhosi dělníka v úspěšném bílém oděvu s mými rukopisy na kolenu, vždyť na stole není místo, dnes časné ráno zalehle uši, zdá se mi že máš levé oko menší než pravé, říká Otto B. v jednom snu, ano říká LíHEŇ, atd., světlo v mých očích už téměř vyhaslo, brzy doplácá, tak málo denního světla uprostřed léta, říká ve snu, nežije rád ale nepřeje si ani zemřít, říká Leovi N., když se světil otevřel B., utekla jsem *nebohá nebožka* plačíc a domů, mé KONEČNÉ ZPOPELNĚNÍ se blíží, říká Leovi N., kopii lékařského nálezu svého srdce mi už před léty věnoval s několika slovy na spodním okraji papíru „TVÉ JE CELÉ MÉ SRDCE“, ještě stále mi není jasné co mnil tou prosbou o tužku, říká B., nebyl už schopen o ni požádat ne-

byl už schopen promluvit, v tvé žluté zahradě, říkámu, přišel zlatý déšť jako v té nejzdařenější ze zahrad, mluvím do dlaně, zvířátko v dlani, mluvím do dlaně, takové zvířátko, říká, takové zvířátko by bylo pěkné, držet v dlani takové zvířátko, ptáčka, malého plícha, veverka, zatímco zvolna stoupáme po schodech, *síma na rukáv*, do chorvatského lokálu vedle vchodu do supermarketu, říká POŽADAVEK FRANCISE BACONA, ABY UMĚLEC POSKYTL VE SVĚM DÍLE PŘIMĚŘENÝ PROSTOR NÁHODĚ A PŘITOM PŘESTO USILOVAL O NEJVYŠŠÍ PŘESNOST, BYL PŘECE I NAŠÍ ZÁSADOU, že ano, byla tam dlažba z kočičích hlav a bylo to asi v NDR a měli jsme schůzku s paní Oelschlegelovou a ta mi, v hotelovém výtahu, řekla, jste královna noci, řekla, ne odpověděla jsem, jsem ranní ptáče, atd., ach vzpomínáme na události které jsme vůbec nezažili, jsem tak neobydlená, říkámu, jsem tak neobyklá při jednání s lidmi od té doby co tu nejsi, říká, musím-li jednat s lidmi, dívoce se mi rozbuší srdce, chutná-li po ránu všechno jak papír, *hostie asi ulpí na patře*, dej od toho ruce pryč, říká si, zhoubný, habnebný, lehkomyšlný je každý pokus snažit se dál pokračovat v práci, *zatímco vrcholek palmy*. Do lokálu už jít nemůžu do toho lokálu už jít nemůžu, vždyť jsme tam tak často spolu, říká Leovi N., na zdech domů v uličkách tam byly rudé prsty plápolavé trásně sprejerů, v 50. le-

tech jsem si vždy myslela, na *hracích automatech* je cosi *obscémního*, procházím se po nejkrásnějším hřbitově jaký znám, píše Thomas Kling, mám teď jen 1 cíl, jeden jediný. Váš hrob leží na výjimečném místě, píše Thomas Kling. Pohřbí-li mne tedy hlavou dolů, jak si přeji, budete ležet s ústy u úst, píše Thomasi Klingovi, bude to 1 věčný polibek, 1x letět CONCORDEM, říká, za 4 hodiny v New-Yorku, už teď vím, jak se budu cítit, až mi bude kondolovat ten sympatický lékárník v Bad Ischlu, tím DŮSTOJNÝM PODÁNÍM RUKY, atd., zatímco v těch manických životních obdobích, říká Leovi N., prohlášoval : *svět je hlučný : hluk je krásný*. Musím jít 1/2 hodinu lesem s trojlístkem na hrdle, přísný mozek, na kraji lesa jsme uvažovali, zatímco jsme se po okraji lesa procházeli, o názvu mé příští knihy, říká Leovi N., dřepěli jsme na zemi, bylo to v srpnu, a kukuřice byla stejně vysoká jako slinou na rukávu, *se slinou na jazyku*, říká mu, den po tvém pohřbu se kousla do jazyka, div si neukousla jazyk, krev prý jí tekla z úst a zavolala domácího lékaře a řekla, že si div neukousla jazyk a že má velké bolesti, lékař se smál, a že skoro nemůže mluvit, a lékař se smál, slíbil, že přijde, posílám vám překlepy totiž přuklepy svých nových prací, říká svému domácímu lékaři, nemaskovaná / nezmalovaná nevyjdu z domu, atd., *ach ty roztrhané*

*znaky, teď hrozí, že se ze všeho stane fetiš, vidíte, na okraji mé sklenice masařka, manický jazykový materiál, žluté nohy : nahé žluté faldy osoby sedící v koupelně, myslím, že měla pootevřená ústa, taky myslím naducané červeně nalíčené tváře .. kam vstoupila noha a nohy, jako náhle přerušená řádka, vidíte, *co mám teď dělat s jeho šatstvem ?*, po tak překotném dni, říká mu, přijde jakýsi zpomalený zběsilý den : přiznávám, onoho dne si v poledne cpu do krku kus karfiolu, z nějž se kouří, a polykám ho, říká mu, místo abych byla u tebe, cpu si do krku RŮŽICI roští křoví kytici karfiolu (»hled jak vlk« / »bolest z hladu«), je kolem poledne, *tehdy měl před sebou ještě 6 hodin života*, cpu si to všecko do krku, místo abych ti pomáhal, říká mu, ale on už mne neslyší, mezitím na toaletě, kde už je stěží schopen stát zpříma, se drží B. kolem ramen, říká Leovi N., já se ani nehnu : strnule stojím vedle, *hlídali mne, hledali mne, říká, svalí se záchranářům do křesla, JE ČAS VÝHYBKÁŘ, tak se od sebe nebo proti sobě řítíme každý jinam teď když se jeden musí od druhého odtrhnout, směřem na onen svět.* (»jako slza / stiskl mi ruku / ty tisíce mil a chvíl .. «)*

K básni :

ottos mops

v jakémsi téměř božském protipohybu přijde milý mopslík ke dveřím a zaklepe, jde zřejmě o identifikaci s tímto tvorem : zpětně však též o jazykové střetnutí autora se samohláskou : zpívá ódu na O, na psa O, na Boha O, na majitele psa Ottu, na mopslíka, jenž se vrátil domů, a my se smějem a pláčem zároveň. Smějem se a pláčem a náš soucit, naše dojetí, jež se pojí k prvním dětským zážitkům se zvířaty a je tedy naivním pocitem bez hranic, platí stejně tak onomu laskavému majiteli psa, jemuž se pes ztratil a jenž dál neúnavně plní své denní povinnosti (»koks holt« a »obst holt« – »nosí uhlí« a »nosí ovoce«), jakož i jeho mopslíkovi, který »trotzt« a »kottzt« (»trucu-je« a »zvrací«). Čím častěji se s ním v básni setkáváme, tím víc jsme si jisti, že zde dochází k proměně, která se vždy znovu záračně daří, že totiž z lásky k samohlásce se stává skutečný obraz; že víra v O je zjevenou poezií.

1976

ottos mops

ottos mops trotzt
otto : fort mops fort
ottos mops hopst fort
otto : soso
otto holt koks
otto holt obst
otto horcht
otto : mops mops
otto hofft
ottos mops klopf
otto : komm mops komm
ottos mops komm
ottos mops kotzt
otto : ogottogott

Záznam z 19. 7. 2000:

Tento text jsem napsala v roce 1976, kdy jsme před sebou měli ještě léta života, ve zpětném pohledu dlouhý čas. Přála bych si získat pro nás oba jen jeden jediný rok z tohoto času : jak intenzivně bych ten čas prožívala, jak bych byla starostlivá a šťastná.

otův mopslík

otův mopslík trucuje
oto : ven mopslíku ven
otův mopslík skáče ven
oto : taktak
oto nosí uhlí
oto nosí ovoce
oto naslouchá
oto : mopslíku mopslíku
oto doufá
otův mopslík klepe
oto : pojd' mopslíku pojd'
otův mopslík vchází
otův mopslík zvrací
oto : óbožeóbože

(doslovný překlad)

elegie na e – pes rek

rek chtěl špek štěk

ernst : pes ven hned

rek se žene chce špek

splet se sněd jed

ernst nes plech

ernst pek chléb

kde je ten pes

ernst se lek

pes někde zheb

večer pes klep klep

rek bleje lék se nese

ernst : zle je

rek lék žere

ernst : veselme se

(česká verze)

K překladu Jandlovy básně

Už při prvních překladech básní Ernsta Jandla v 80. letech jsme stáli před problémem, jak do češtiny převést takzvanou *Ode auf O – otlos mops*. Josef Hůršal se po mnoha marných pokusech stvořit českou verzi z jednoslabičných slov se samohláskou o, dodržet přitom obsah, rozsah i rytmus – rozhodl českou verzi nezařadit.

Báseň si však přece jen vynutila nový pokus o transpozici. Je totiž součástí *Rekviem Friederike Mayröckerové* a nelze ji obejít. *Ódu na O* jsem rovnou vzdala. Po četných neúspěšných pokusech s dalšími samohláskami jsem zvolila *elegii na e – pes rek*. Je třeba ji brát jako jeden z možných pokusů.

B. Gr.

Na závěr

Překládat Rekvíem für Ernst Jandl jsem se rozhodla, abych završila dávné přátelství, které v krásných 60. letech uzavřeli Josef Hiršal, Ernst Jandl, Friederike Mayröckerová a já.

Přes hraniční závory dvojice spisovatelů, dva páry básníků. Rakušané jezdili do komunistické země s obavami, my do Vídně nalokat se svobody. Zatímco Jandl a Mayröckerová nalezli své nakladatele až v Německu – rakouský literární trh novým typů poezie nepřál – my jsme se v 70. letech topili v beznaději.

Přesto se v roce 1984 podařilo vydat můj překlad básní Mayröckerové Kočkodan samota, i když pod jménem mé mladší dcery Bohumily Geussově. Překlady Jandlových sbírek Mletpantem a Rozvrzaný mandl mohly vyjít až po revoluci v roce 1989 a 1999. Naši přátelé nám všemožně pomáhali a když jsme ve Vídni dostali Rakouskou státní cenu za literární překlady z němčiny, pronesl Jandl laudatio.

Spojení jsme nepřerušili, dokud se neohlásilo stáří a s ním nemoci. Poslední roky života strávil Ernst v bolestech. Jeho smrt v roce 2000 Friederiku div nezahubila. Nakonec se však přes svou zdánlivou křehkost ukázala být silná, jak dokazuje její Rekvíem.

Překládala jsem jako v horečce, jako o život – vzpomínala přitom na vše krásné, co naše čtveřice prožila. Překlad byl hotov a já začala rychle ztrácet zrak. Dnes bych nepřčetla ani slůvko. Korekturu za mne provedla moje přítelkyně Daniela Hodrová, která k textu připsala poznámku.

Bohumila Grögerová

Ke čtenáři

Čtenáře Rekviem za Ernsta Jandla nejspíš upoutá číslovka 1, kterou Mayröckerová v textu velmi často používá; pokud čtli originální německý text, mohl si všimnout, že se tato číslovka objevuje nejen u substantiv, ale i u adverbia – „1 wenig“. Domnívám se, že nemusí být chápána jako rozmar a nevinná hříčka autorky, která má zkušební výrazem, svého druhu ale že v textu může být svérázným výrazem, svého druhu „šifrou“ rozpoložení, v němž se Mayröckerová nalézala při psaní „rekviem“ za svého druha. Mnohokrát opakovaná číslovka 1 jako by v textu nefigurovala jen ve svém číselném významu, jako by v ní byl „zašifrován“ význam, které má latinské adjektivum „solus“, ruské „odin“ a české „sám“, „samojediný“ – zdánlivě primitivní rébus je tedy možné číst jako svého druhu ontologickou šifru. Český překlad ponechává číslovku jen mistry (u některých substantiv), a tedy její zvláštní užití toliko naznačuje, vzhledem k tomu, že v češtině na rozdíl od němčiny, v níž „ein“ funguje také jako neurčitý člen, by příliš častá přítomnost číslovky působila ostenativně, ba samoučelně (slůvko „1 wenig“ je nepřeložitelné). Český překlad respektuje bez výjimky osobitou interpunkci originálního textu, v němž se střídají partie s interpunkcí s partiem, ve kterých interpunkce chybí. Čtenář zajisté pozoruje, že se znaménka vytrácejí tam, kde se řeč rozlévá, hledajíc výrazy k vyslovení těžce vyslovitelného, nebo kde se v procesu vzpomínání jakoby „automatického“ řeč dere na povrch v jakýchsi chumlech. Projevem tohoto proudu vzpomínání – někdy souvislého, většinou však pro čtenáře málo

souvislého – je kromě specifické interpunkce charakteristická také grafická stránka textu – na jedné straně zvýrazňování slov a slovních spojení (kurzivou, verzálami), na druhé straně minimální členění (neodsazování odstavců); oba tyto postupy překlad rovněž zachovává. O zvláštní povaze textu, který, ač napsán, prosvítá jakoby jen místy, svědčí i jeho žánrová heterogenost – Mayröckerová své „rekviem“ nebuduje jako básnický náhrobek, pevný a jednolitý, nýbrž splétá jej z různorodých textů a útržků (deníkových zápisů, vět z telefonického rozhovoru, básní, komentáře k básni) jako hmízdo, jež se jí přes svou křehkost, pomíjivost a útržkovitost zřejmě stávalo v jejím žalu oporou.

Daniela Hoďrová

EDICESOU
ČASNĚČES
KÉPOEZIE

**Friederike Mayröckerová
Rekviem za Ernsta Jandla**

Edice současné české poezie. Svazek 39

Z německého originálu

Friederike Mayröcker: Requiem für Ernst Jandl
(Suhrkamp Verlag, Frankfurt am Main 2001)

přeložila Bohumila Grögerová

Obálka, grafická úprava a ilustrace Milošlav Žáček
Odpovědní redaktoři: Marek Štašek a Dana Horáková

Vydalo Nakladatelství Pavel Mervart

P. O. Box 60, 549 41 Cervený Kostelec

www.pavelmervart.cz

Předtisková příprava Milošlav Žáček

Tisk: PB Tisk Příbram

Vydání první

Cervený Kostelec 2006

ISBN 80-86818-29-2

